

ВЪНШНА ПОЛИТИКА НА АРАБСКИТЕ ДЪРЖАВИ

Доц. д-р Антон Първанов

д-р Петър Митов

През миналата година книжният пазар в България се обогати с няколко книги от един и същ автор – Киряк Цонев, именит български арабист, писател, дипломат и изследовател, преподавател в катедрата по международни отношения на Югозападния университет „Н. Рилски”.

Пред нас е уникалното научно изследване под заглавие „Външна политика на арабските държави”. Прави чест на университетското издателство, че е издало тази книга, с която не само подпомага учебния процес, но дава широка представа и на масовия читател за тематиката, интересуваша всеки, който има поглед към сложните съвременни международни процеси в света.

Става въпрос за сложен многопосочен и многопластов научен трактат, в който авторът прави успешен опит да представи общите черти и специфичните особености и различията във външната политика на арабските страни – един свят, близък не само географски, но и политически и икономически, с нашата страна. Практически книгата е своеобразно продължение на друг труд от същия автор, публикуван преди няколко години под заглавие „Българо-арабските отношения” – предмет, който авторът преподава в Центъра за източни езици и култури към Софийския университет „Св. Климент Охридски”.

Книгата може условно да се раздели на две части. Първата анализира различните общоарабски и международни фактори, които влияят върху тази политика. Тук авторът отделя особено място на исляма и неговото развитие и ролята му в съвременните ислямски държави, част от които е и арабският свят. Той внася интересна и оригинална разлика между понятието „ислям” и неговото производно – прилагателното „ислямски” като една от големите световни религии, и „ислямизъм” и „ислямистки” като изрази, изтъкващи използването на тази религия за определени, нерядко агресивни, политически цели. Като пример авторът разглежда специфичните черти на организации като Движението на братята мюсюлмани и Организацията Ислямска конференция.

Вторият такъв фактор е арабският национализъм. Авторът се спира подробно върху неговото възникване и развитие и върху опитите за реализация на „арабско единство”, разглежда обективните причини, които заставят арабите да чувстват своите държави като част от едно единно „арабско отечество”, а самите себе си – като част от една хипотетична единна „арабска нация”, различните фактори, които ги обединяват и разединяват. Разгледани са особените черти и еволюцията

на общоарабските националистически партии, обосновали теоретическата си база върху идеята на арабския национализъм – партията Баас, Арабския социалистически съюз и др.

Подробно са разгледани общите черти и противоречията между двете идеи, претендиращи да бъдат общоарабски и общоислямски.

Отделна глава е посветена на съвременния тероризъм, ролята на ислямската революция в Иран и сложното развитие на Афганистан за разрастването на този международен фактор, от който страдат самите арабски и ислямски държави, причините за неговото разрастване – твърде далечни от онова, което някои световни теоретици напълно погрешно се опитват да покажат като „сблъсък на цивилизации”. Авторът се противопоставя на тезата за множественост на човешките цивилизации, той смята, че човешката цивилизация е една, а може да се говори за различни човешки култури, които в своето единение образуват тази единна човешка цивилизация и са отделни нейни взаимодопълващи се аспекти. Противопоставянето на една култура на друга е изкуствено създаден феномен, целящ сблъсъкът да се използва от определени заинтересувани среди за чисто политически и икономически цели и налагане на хегемонията на една държава, която и да е тя, над целия свят.

Премавайки ретроспективно през сложното развитие на арабския свят след Втората световна война, д-р Кирик Цонев разглежда детайлно основното политическо събитие, което стои в центъра на арабското внимание и привлича в течение на повече от половин век и вниманието на световната общественост – блискоизточната криза. Този проблем е разделен и анализиран сполучливо в две самостоятелни глави. Първата разглежда териториалните аспекти на проблема, които в по-голямата си част вече са намерили своето решение. Втората, която е същността на този проблем, е палестинският въпрос. Тези два самостоятелни анализа дават възможност на автора да вникне по-дълбоко в същността на кризата като основна част от общата външна политика на арабските държави, да прави сравнения, да анализира и да прогнозира възможни перспективи за решението на тази криза.

Отделно авторът разглежда някои други общи проблеми, засягащи отделни групи арабски държави – Западносахарския конфликт, средиземноморския диалог, Движението на необвързаните страни, отношенията арабски свят – Африка, влиянието на великите сили, предимно САЩ и Русия (СССР), върху арабската външна политика, аспекти от стремежа на някои арабски страни да намерят подходящи форми за взаимноизгодно асоцииране с Европейската общност.

В условната втора част на книгата е разгледана външната политика поотделно за всяка от 22-те арабски страни членки на Лигата на арабските държави, като тук ударението е поставено върху специфичните

проблеми, които, макар и не общоарабски, засягат отношенията на една или друга страна със света. Такива са например въпросите, свързани със специфичните промени на египетската външна политика след 1970 г., сирийско-палестинските, сирийско-ливанските, сирийско-турските и сирийско-иракските отношения, ливанската гражданска война в нейния международен аспект, кюрдският проблем, иранско-иракският конфликт, окупацията на Кувейт от Ирак, англоамериканската военна намеса в Ирак, специфичният характер на йордано-палестинските отношения, проблемът на йеменското единство, проблемът със суданския Юг, ролята на ислямизма в някои арабски държави и др.

Прави впечатление списъкът с разнообразната политическа литература на български, руски, английски, френски и арабски език, използвана в книгата. Авторът остава верен на себе си, като и в тази книга включва подробен Азбучен указател, който е истинска кратка енциклопедия за историческите арабски и неарабски личности, присъстващи по един или друг начин в книгата.

В този си мащабен (430 стр.) анализ книгата излиза от скромните, определени от автора като „учебно пособие“, рамки и се превръща в търсена и интересна и за масовия читател обширна информация, предадена с типичния „литературен“ стил на автора. Фактите са предадени по изключително интересен начин, далеч от изкуствените трудночитаеми и трудноразбираеми „наукообразни“ произведения на много автори, интересно за всеки, който се интересува от конкретната тема и от външната политика като цяло.

Тук възниква един проблем – начините за разпространение на книгата. Той засяга не само този труд, а почти всички подобни, излизащи от издателството на Югозападния университет. Създадената система за разпространение е практически ограничена само в рамките на университетската книжарница и някои книжарници в град Благоевград. Това в значителна степен изкуствено и ненужно стеснява кръга на разпространението. Създадената прекалено сложна система, свързана и с предварително заплащане от страна на желаещите да разпространяват подобни издания, определено пречи те да отидат и до други университетски центрове в страната, които се интересуват от тематиката, а и до по-широк кръг български читатели.

Няма съмнение, че преодоляването на подобни трудности, включително с въвеждането на системите на книжния обмен между университетските издателства или с подписването на конкретни договори с книгоразпространителски къщи от частния сектор в различни градове на страната (за което една масова рекламна кампания не само чрез местните, но и чрез националните масмедии съвсем не е излишна), би издигнало още по-високо в национален мащаб заслужения авторитет на ЮЗУ „Н. Рилски“ – Благоевград.